

การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ*

TEACHER DEVELOPMENT BASED ON THE PRINCIPLES OF
KALYANAMITTA IN GENERAL EDUCATION DIVISION OF BUDDHIST
SCRIPTURE SCHOOLS IN SISAKET PROVINCE

พระนเรนทร์ฤทธิ์ โชติญาโณ (เมืองพิล)¹, บรรยวัธ ฝางคำ² และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรัตนโน³

Phra Narenrit Chotiyano (Mueangpil)¹, Banyawat Fangkam² and Phra Maha Srirat Siriratano³

¹⁻³บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

¹⁻³Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thatpong.tho@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2569; วันที่แก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 18 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 18 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ วิธีการ และประเมินผลการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (กลุ่มตัวอย่าง 73 รูป/คน) การสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน) และการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (5 รูป/คน) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* พระนเรนทร์ฤทธิ์ โชติญาโณ (เมืองพิล), บรรยวัธ ฝางคำ และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรัตนโน. (2569).

การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 717-726.

Phra Narenrit Chotiyano (Mueangpil), Banyawat Fangkam and Phra Maha Srirat Siriratano. (2026). Teacher Development Based On The Principles Of Kalyanamitta In General Education Division Of Buddhist Scripture Schools In Sisaket Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 717-726.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ผลการวิจัย พบว่า 1.สภาพการพัฒนาครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (ระดับมาก) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรมและการศึกษาต่อ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง

2. วิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การเป็นที่ปรึกษาอย่างมีเมตตา การตั้งเตือนอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม และการสร้างแรงจูงใจแก่ครู

3. ผลการประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้สามารถพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, หลักกัลยาณมิตร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

Examine the current state, methods, and evaluation of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Sisaket Province. The study employed a multi-phase mixed methods research design consisting of three phases: quantitative data collection using questionnaires from a sample of 73 monks/personnel, qualitative in-depth interviews with 12 key informants, and evaluation by 5 experts. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: 1.The overall state of teacher development was at a moderate level. The aspect with the highest mean score was the use of instructional media and educational technology, which was at a high level. This was followed by training and further education, measurement and evaluation, learner-centered instructional management, and classroom research, all of which were at a moderate level. 2.The methods of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles implemented by

administrators consisted of five key approaches: providing compassionate guidance, offering constructive feedback, promoting professional learning communities, serving as moral role models, and enhancing teacher motivation.

3.The evaluation of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles was overall at the highest level. Feasibility and utility were rated at the highest level, while accuracy and propriety were rated at a high level. These results indicate that applying the Kalyāṇamitta principles is effective and appropriate for teacher development in the context of Phrapariyattidhamma Schools.

Keywords: Teacher development, the principle of goodwill, Buddhist monastic schools.

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยมีครูเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ครูไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสอนเนื้อหา แต่ยังเป็นพี่เลี้ยง ผู้นำทางความคิด และแบบอย่างที่ดี จึงต้องมีทั้งความรู้ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานวิชาชีพครูที่เน้นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีภารกิจทั้งด้านวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม ครูจึงต้องมีบทบาทที่ซับซ้อนในการผสมผสานความรู้ทางโลกและทางธรรม การพัฒนาครูในบริบทนี้จึงต้องครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะการสอน และการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถเป็นแบบอย่างและเป็น “กัลยาณมิตร” ที่ดีแก่ผู้เรียน

หลักกัลยาณมิตรเป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนา หมายถึงการเป็นมิตรที่ดี คอยแนะนำ สนับสนุน และชี้แนะในทางที่ถูกต้อง คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความหวังดี ความจริงใจ การเสียสละ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม พร้อมทั้งเป็นแรงบันดาลใจและที่พึ่งทางจิตใจแก่ผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดศรีสะเกษยังขาดแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรอย่างเป็นระบบ การพัฒนายังไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นรูปธรรม จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อยกระดับศักยภาพครูและคุณภาพการศึกษา นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรณกรรม

1. พระครูวินัยธรรววุฒิ เตชธมโม ได้ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การจัดการศึกษามุ่งเน้นการควบคุม กำกับ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งการบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. พิมพ์ใจ พุฒจิตุรัส ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากร โดยใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการบริหารงานวิชาการที่ดีจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3. พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เสนอแนวคิดพุทธวิธีในการบริหาร โดยเน้นการทำงานให้สำเร็จผ่านบุคคลอื่น พร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความสมดุล และความยั่งยืนในการดำเนินงาน

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องผสมผสานทั้งหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธธรรม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของ

บุคลากร และการยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-phase Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันสอดคล้องกับการวิจัยทางการศึกษาที่มุ่งศึกษาทั้งสภาพปัจจุบัน วิธีการพัฒนา และการประเมินผลอย่างรอบด้าน

โดยในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาสภาพการพัฒนาคูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 รูป/คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับสภาพการพัฒนาคูอย่างชัดเจน

สำหรับระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตร จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตร และนำไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมิน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่พัฒนา โดยสรุป การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถอธิบายสภาพ วิธีการ และแนวทางการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตรได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพครูและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ประเภท

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตรในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคูที่เหมาะสม

3. แบบประเมิน

ใช้สำหรับประเมินแนวทางการพัฒนาคูตามหลักกัลยาณมิตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนา

ตารางแสดงเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะการวิจัย	เครื่องมือที่ใช้	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการพัฒนาคู	แบบสอบถาม	กลุ่มตัวอย่าง	73 รูป/คน	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาคู	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	12 รูป/คน	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนา	แบบประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ	5 รูป/คน	วิเคราะห์ค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

โดยสรุป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างครอบคลุม ทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ายังมีโอกาสในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาต่อ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำด้วยความเมตตา จริงใจ และมีเหตุผล การให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์และสุภาพ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบ และการสร้างแรงจูงใจโดยการยกย่อง ชื่นชม และสนับสนุนศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่าผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความถูกต้องและความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับคุณภาพครูทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม อีกทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบเกื้อกูลและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาครูในบางด้านยังขาดความต่อเนื่องและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนาองค์ความรู้เชิงวิชาการของครู อย่างไรก็ตาม ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามีระดับสูง แสดงให้เห็นว่าครูสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge ที่อธิบายว่า การพัฒนาบุคลากรควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรควรเน้นบทบาทของผู้บริหารในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะหลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล โดยอาศัยการเกื้อกูล สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่องกัลยาณมิตรธรรมที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการมี “มิตรดี” เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามทางปัญญาและการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันภายในองค์กร รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร จะช่วยให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรที่เหมาะสม ควรประกอบด้วยการให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารและครูต้นแบบ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาครูในปัจจุบันจำเป็นต้องพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้าน

ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กัน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ที่มุ่งให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การพัฒนาครูที่เน้นความสัมพันธ์เชิงบวก การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนจากผู้บริหาร จะช่วยยกระดับคุณภาพครูและส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า โดยภาพรวมสภาพการพัฒนาครูอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่ายังมีความจำเป็นในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีระดับสูง แสดงถึงศักยภาพของครูในการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ด้านการวิจัยในชั้นเรียนและบางด้านยังควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนาครูมีความครบถ้วนและสมดุล

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรควรมุ่งเน้นการให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การเป็นแบบอย่างที่ดี และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบเกื้อกูล และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพครูอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาครู ได้แก่ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา การสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ซึ่งจะช่วยยกระดับศักยภาพครูและคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับข้อเสนอแนะในการนำไปใช้สถานศึกษาควรส่งเสริมระบบพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสร้างระบบนิเทศภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาแบบกัลยาณมิตร ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาครูในบริบทที่หลากหลาย หรือศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร เพื่อขยายองค์ความรู้และพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คุรุสภา. (2565). *มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมโม. (2561). *การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2550). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์ใจ พุฒจิตร์ส. (2562). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ นามปัญญา. (2564). *การพัฒนาครูตามหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *รายงานสถานการณ์และการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการศึกษาแนวโน้มและทิศทางการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.